

Fremtidsmusik - direktøren for Det danske Filmmuseum skriver om museet, hvad det kan og burde kunne - og røber en vision af fremtidens museum for visuelle medier - på Rådhuspladsen

I artikler om og omtaler af Det danske Filmmuseums virksomhed udnævnes museet jævnligt til et af verdens bedste, museets bibliotek kaldes det største i verden osv. osv. Hvor smigrende dette end kan være, ved vi naturligvis bedst selv, at det er sludder, som må stå for journalisternes egen regning. Meget af det, der skrives om museet, bygger på et ret overfladisk kendskab til museets virksomhed, og sammenligningerne med udenlandske filmarkiver er næsten altid endnu mere luftige, da journalisterne som regel slet intet kender til udenlandske filmmuseer. Selv vil vi ikke drømme om at opstille nogen top ti-liste over filmarkiver. Der findes naturligvis ikke noget steds det bedste filmarkiv i verden. Selv om der er store ligheder mellem de over 40 filmarkiver, der er medlemmer af Fédération Internationale des Archives du Film (FIAPF), er der også meget øjnø-faldende forskelle. Og hvem kan afgøre, hvad der er det bedste? F. eks. har Jugoslovenska Kinoteka i Beograd 22.000 film, vi har kun 5.000. Til gengæld har vi over 800.000 stills og 17.000 bøger. I Beograd har de kun 100.000 stills og 9.000 bøger. Der er arkiver med store og velordnede samlinger, som til gengæld aldrig viser film. Det danske Filmmuseum har ikke nogen videnskabelig afdeling og har slet ikke mulighed for at drive filmforskning, som en række arkiver i østlandene har det. Til gengæld har vi i de 20 år, vi har kørt film for vore medlemmer, vist næsten 1.300 forskellige spillefilm og over 700 kortfilm. La Cinémathèque Française i Paris, der har et cementeret ry for at være verdens bedste cinematek, har rigtignok en af verdens største samlinger af film (ingen kender det nøjagtige tal af kopier, vel næppe engang cinemateket selv, men det ligger antagelig omkring 50.000) og det viser 6 film om dagen hele året rundt i to arkivbiografer. Til gengæld er det uhyre vanskeligt at komme til andet filmhistorisk materiale, bøger og dokumentation i Langlois' museum. Gosfilmofond i Sovjetunionen er nok lige så rigt på film som La Cinémathèque Française (heller ikke herfra har man sikre tal), og med dets over 300 ansatte i bl. a. egne laboratorier og videnskabelige afdelinger udfører dette arkiv et enormt næsten arkæologisk arbejde for at redde, sikre og bevare film for eftertiden, og udarbejder nyttige værker vedrørende filmdokumentation, men er til gengæld meget lidt udadvendt. Gosfilmofond ligger 60 km fra Moskva ude på landet i en *splendid isolation*, der sikkert giver megen arbejdsro for de ansatte til det videnskabelige arbejde, men som ikke kan siges at være meget publikumsvenligt. Når det ofte fremhæves, at vi har verdens største bibliotek, er det ikke korrekt. Både The National Film Archive i London og Deutsches Institut für Filmkunde i Wiesbaden har hver ca. 1.000 bind mere, end vi har i København. Til gengæld har i hvert fald London betydelig færre titler, da en stor del af bøgerne er dubletter. I London udlåner man kun dubletter, i Wiesbaden, der jo ikke har den mest centrale beliggenhed for den filmstuderende, er det ikke nemt at komme til bøgerne. Servicemæssigt er det danske Filmmuseums bibliotek sikkert bedre end de to andre. Men gør dette biblioteket til verdens bedste? Måske for lånerne, men ikke for bestanden. Vi mister ikke så få bøger, fordi vi er (for) large med at låne dem ud.

Jeg skal ikke belemre læserne med flere sammenligninger. Blot de ovennævnte for at illustrere, hvor mange ting man skal tage i betragtning, når man vurderer et filmarkivs størrelse, indsats og betydning. Det er indlysende, at et filmarkiv med en meget udadvendt aktivitet (som f. eks. det franske) vil blive meget populært hos publikum, der med det samme kan få glæde af virksomheden, mens man

ikke kan forlange, at det læge publikum skal kunne oparbejde megen entusiasme for et arkiv, der arbejder mere for eftertiden med konservering og bevaring, hvor perfekt det end sker. At begynde at diskutere, hvad der er vigtigst for et filmarkiv, har kun akademisk interesse. Ligesom ethvert andet kunstmuseum må også et filmmuseum erhverve det bedste inden for kunstarten for at kunne bevare det for eftertiden og for at kunne præsentere det for samtiden. Hvordan man vil prioritere det indsamlede i forhold til det præsenterede og vice versa er i første række et spørgsmål om økonomi. Ingen eksisterende filmarkiver kan i øjeblikket opfylde begge formål på ideel måde. For at drive et filmmuseum må man derfor hele tiden gå balancegang mellem hensynet til de filminteresserede her og nu og de filminteresserede, der skal følge efter os. De vil bebrejde os, hvis vi har slidt vore kopier op til glæde for vor egen tid, og de filminteresserede i dag vil naturligvis blive sure over at vide, at der i et filmmuseums arkiver ligger film, som de gerne ville se, men som er forbeholdt eftertiden.

Hvis vi skal se på Det danske Filmmuseums situation nu og dets ideelle situation i fremtiden, og det var hensigten med denne artikel, kan vi roligt og uden overdreven selvfølelse fastslå, at Det danske Filmmuseum, i løbet af de 20-25 år det har eksisteret, har placeret sig smukt blandt den centrale del af de 40 filmarkiver i verden. Mange heldige omstændigheder har medført, at museet har haft relativt gode økonomiske betingelser. Man kan f. eks. blive helt skamfuld på museets vegne, når man ser, hvad Teatermuseet skal hutle sig igennem for. Men naturligvis skal man ikke sammenligne med dem, der har det værre. Vi er i den lykkelige situation, at vi kan sammenligne os med de største og mest aktive filmarkiver i verden, og når jeg i det følgende vil fantasere lidt om, hvorledes det ideelle danske filmmuseum burde se ud, vil jeg gerne understrege, at ingen filmarkiver endnu er nået så vidt. Men hvorfor kunne vi for en gangs skyld ikke være blandt de første?

At vi i dag har så god en position blandt filmarkiverne kan godt undre en. At vi har et større og bedre museum, end de har i Norge og i Finland, er måske ikke mærkværdigt, men at svenskerne ikke for længst har overgået os, ligger jo helt ved siden af det traditionelle mønster. Men på baggrund af den yderst beskedne rolle, som dansk film har spillet i filmkunstens historie, og på baggrund af den forholdsvis lille og forholdsvis overfladiske filminteresse, som findes i Danmark, og som, så ubeskedne vil vi være, ville have været endnu mindre uden museets indsats, er det trods alt ret imponerende, at vi har et dansk filmmuseum, der er lige så stort som det amerikanske (Museum of Modern Art Film Department), som har eksisteret siden slutningen af trediverne og som var blandt de fire arkiver, der var med til at starte FIAF. At vi i dag har et så velfunderet dansk filmmuseum, skyldes en lang række omstændigheder, som jeg ikke her skal komme nærmere ind på. Vigtigst har det naturligvis været, at der både i den gamle og den nye filmfond har været ret betydelige midler, og at der har været mennesker med indflydelse, som har ment, at det var oplagt at bruge nogle af disse penge til et filmmuseum. Ikke mindst museets grundlægger og første direktør, Ove Brusendorff, var i fyrererne og halvtredserne utrættelig i sin kamp for at overbevise de bevilgende instanser om, at museet måtte være i ustandselig økonomisk ekspansion, hvis det skulle kunne løse de mange opgaver, det havde pålagt sig selv. Det afspejledes bl. a. i den omstændighed, at Det danske Filmmuseum vel nok er det hjemlige museum, der har flakket mest om fra lokaler til lokaler. 7 forskellige adresser har museet haft i de sidste 25 år, og ingen kan for alvor tro, at vi har fundet blivende sted i Store Søndervoldstræde, selv om vi kun udvider i de kommende år i samme takt som hidtil.

Er der således ikke grund til at lamentere over museets tilstand, skal man imidlertid heller ikke tro, at museets problemer er løste. I den almindelige glæde over, at vi herhjemme har en institution som Det danske Filmmuseum, der nu ovenikøbet eksisterer i loven efter i 20 år at have levet udenfor, kan der hos de bevilgende myndigheder godt være iblandet en vis lettelse over, at filmarkivproblemet er løst. Uden at føle sig som et utaknemmeligt asen må det dog være tilladt at gøre opmærksom på, at der er lang vej igen, førend vi får det ideelle filmmuseum, ja blot til vi får det museum, der kan siges nogenlunde tilfredsstillende at løse de opgaver, som man med rimelighed kan forlange af det. At de mindste problemer ligger inden for den udadvendte aktivitet er desværre ofte med til at tilsløre, at der findes problemer. I det følgende skal jeg kort lade en vision om det fremtidige danske filmmuseum stige op for vore øjne.

Filmsamling

Museets fundament er filmsamlingen. Ved indsamlingen og bevaringen af film må man gøre sig klart, at museet ikke blot bør bevare

de film, som man kan karakterisere som filmkunst. Alene at afgrænse dette begreb kan være vanskeligt. Filmens historie er kort og år for år er ikke mindst omvurderingerne af tidligere film talrige. Men film er andet end kunst, og et filmmuseum må være et arkiv for andre end filmkunstens dyrkere. Filmene, og ikke mindst de dårlige, fortæl- ler bevidst og ubevidst meget om den tid, de er blevet skabt i. De dårlige film, eller trivialfilmene, som man nu så videnskabeligt kalder dem, gøres jo nu til genstand for akademiske analyser, og selv om denne interesse måske kun er et forbigående modefænomen blandt filmæstetikere og teoretikere, er det da evident, at historikere, kultur- historikere, psykologer og sociologer også må gå til en periodes populære underholdning, når de vil studere en periode. Man skal derfor være yderst varsom med at anlægge en alt for restriktiv, selektiv synsvinkel, når man beslutter sig for, hvilke film, der skal bevares. For et amerikansk filmarkiv må det naturligvis være vanskeligt at undgå udvælgelsen, når det drejer sig om den nationale produktion, ligesom det må være det for et indisk eller japansk. Men med en spillefilmproduktion på ca. 20 om året burde der ikke være diskus- sion om, at et dansk filmmuseum bør bevare alle danske film. Det er der da også åbnet mulighed for i den nugældende lov. Museet har ret til at erhverve en kopi af enhver dansk film, der har været vist offentligt. At vi ikke kan erhverve alle skyldes alene, at vi ikke har penge nok. Vi har penge til 5-6 film om året. Med 150.000 kr. mere kunne vi få alle. Ideelt ville det være, om museet foruden de nye kopier, som vi betaler for, kunne få en god brugt kopi gratis af alle danske film f. eks. et år efter filmens premiere. De nye kopier kunne da blive fremstillet som masterkopier, beregnet til opbevaring for eftertiden og til eventuel brug ved fremstilling af nye negativer, mens de brugte kopier kunne være fremvisningskopier. Princippet for filmsamlingen burde naturligvis være, at alle film forelå i to eksemplarer, det ene (et negativ eller en masterkopi) et arkiveksem- plar og det andet en fremvisningskopi, som efterhånden vil blive slidt. At nå så langt med hensyn til de danske spillefilm (og kortfilm, ikke at forglemme) skulle ligge inden for det realisable.

Men ligesom et lands litterære kultur ikke er meget bevendt uden oversættelserne af udenlandsk litteratur ville det også være en fattig filmkultur herhjemme, hvis vi skulle nøjes med vore egne produkter. Lige så naturligt det derfor er at samle de danske film, ligeså ind- lysende en opgave er det at samle de udenlandske film, der vises herhjemme. Og på dette område er vi stadig helt ude at sejle, helt afhængige af de enkelte danske distributørers og udenlandske produ- centers velvilje. Det ville naturligvis være et urimeligt krav at for- lange, at museet skulle have kopier af alle udenlandske film, der vises i Danmark. Her kan man med rimelighed anlægge et selektivt synspunkt. Det ideelle ville være, om der i loven blev indført en bestemmelse om, at museet havde ret til at rekvirere en ny kopi, trukket efter det originale negativ, af enhver udenlandsk film, der importeres og vises offentligt i Danmark. Museet skulle betale frem- stillingsomkostningerne, og ligesom med de danske film ville det være rimeligt at få en masterkopi, der kunne henlægges som arkivkopi. Disse kopier ville være utekstede og derfor ikke skæmmede i billedet. Museet skulle siden gratis have ret til at få en brugt kopi af filmen, når rettighederne for Danmark udløber. Denne tekstede kopi kunne da blive den fremvisningskopi, som efterhånden ville blive slidt op. En sådan tanke betragtes i øjeblikket af filmbranchens repræsentan- ter herhjemme som en vild utopi, men er naturligvis ikke mere utopi- sk end mange andre fornuftige tanker, der er blevet realiseret. Ude i den store verden finder man da heller ikke disse tanker så blåøjede. Forhandlinger mellem FIAF og filmproducenternes orga- nisation, der har stået på i flere år, cirkler stadig om sådanne løsnin- ger, og i England blev der i maj 1969 i parlamentet stillet et forslag om afleveringspligt til The National Film Archive for både inden- landske og udenlandske film. Forslaget blev stillet af de konservative, men blev støttet af Labour, og faldt udelukkende af økonomiske grunde. Ifølge det engelske filmarkivs leder, Ernest Lindgren, vil forslaget senere blive genfremsat, og Lindgren, der ikke kan kaldes nogen fantast, er overbevist om, at det før eller siden vil gå igen- nem. Det bemærkelsesværdige er, at filmbranchen ikke har rejst ind- vendinger mod et sådant forslag. Det ville den heller ikke kunne herhjemme. Hvilke argumenter skulle den anvende? Hvis museet betaler for de nye kopier, kan producenterne jo ikke med nogen ret sige, at en sådan lovbestemmelse vil koste dem penge, og hvilke andre grunde skulle der være til at sætte sig imod forslaget? Museet vil jo som en statslig og kontrolleret institution kunne give produ- centerne fuld garanti for, at filmene aldrig vil blive udnyttet til kom- mercielle formål. Den eneste reelle hindring for gennemførelsen af en sådan lov i Danmark vil ligesom i England være økonomien. Hvis vi regner med at museet skulle overtage ca. 150 udenlandske film om

året, ville det formentlig dreje sig om en udgift på mellem 1,5 og 2 millioner kroner, dvs. samme beløb som det koster at producere en dansk film i den lidt dyrere ende.

Endelig er det klart, således som jeg allerede i en leder i »Kosmo- rama 66« (april 1964) under samme overskrift som denne artikel, gjorde opmærksom på, at museet også skulle få overdraget den op- gave at bevare dansk-producerede TV-udsendelser. Selv om Dan- marks Radio er en statslig institution, synes det imidlertid at være vanskeligere at råbe denne mastodont op end at få kontakt med de såkaldt privatkapitalistiske filmproducenter. Senest har kulturmini- steriet lovet museet at tage spørgsmålet op med Danmarks Radio. For naturligvis bør museet efterhånden blive ikke blot et filmmu- seum, men et museum for de såkaldt visuelle medier. Hermed være ikke sagt, at museet skal forvandles til et centrum for massemedie- forskning alene. Det er vigtigst at fastholde, at museet fortsat pri- mært skal være et museum for de visuelle *kunstarter*. Hvor meget det vil koste at bevare TV-udsendelser, er det vanskeligt at sige noget om nu.

At en sådan tilvækst til museets samlinger vil medføre øgede krav til selve opbevarelsesfaciliteterne, er indlysende. Museets boksanlæg i Bagsværd har ikke kapacitet til en sådan udvidelse. Det er allerede nu ved at være for lille. Men der er masser af plads til at bygge på, og teknisk og opbevaringsmæssigt er museets boksanlæg stadig blandt de mest avancerede og forsvarlige i verden. Systemet fungerer, det er blot rammerne, der skal udvides.

At museets bevillinger til fremstilling af negativer og positiver af film er for små, nævnes blot for fuldstændighedens skyld. Der er endnu meget langt igen inden museet alene af den nuværende sam- ling har de obligate to kopier eller negativ og kopi af hver titel.

Skal man stille problemet meget kort og klart op, kan man uden overdrivelse fastslå, at museet, hvad angår indsamling og opbevaring af film, er alt for ringe stillet i forhold til andre museer. I stedet for at erhverve de 150-200 nye kopier om året, som ville være et helt rimeligt antal, får vi nu 6-7 nye kopier, resten (ca. 100) er brugte og ofte meget slidte kopier. Det er ikke forhold, som nogen kan være tilfredse med.

Bibliotek og arkiver

Som tidligere nævnt må det siges, at museets bibliotek fungerer til- fredsstillende. Museet kan følge med i erhvervelsen af ny filmlitera- tur og kompletteringen af den gamle. Det ville være rimeligt, om vi fik mulighed for at købe flere bøger i to eller flere eksemplarer, så- ledes at lånerne ikke skulle vente ofte lang tid på at låne den bog, de ønsker. Men organisatorisk er der ikke behov for store ændringer. Bibliotekets uopfyldte ønsker kan løses med relativt små forhøjelser af udgifter til indkøb og personale. Museet mangler en læsesal, men det vil kræve et andet hus, og det vil jeg senere vende tilbage til. Den væsentligste mangel er, at vi ikke med de nuværende midler inden for en overskuelig fremtid kan få gennemført den gennem- analyse af bøger og tidsskrifter, vi er begyndt på. Først når alt det stof, der gemmer sig i bøger og tidsskrifter, er blevet registreret på kort, kan man sige, at bibliotekets bestand er lettilgængelig for forskere. Der er dog næppe tvivl om, at den nuværende manuelle metode må siges at være ret gammeldags, og at en sådan analyse med tiden kun kan gennemføres virkelig effektivt og rationelt ved hjælp af EDB-system.

EDB må også siges at blive det væsentligste hjælpemiddel i billed- og dokumentationsafdelingen til registrering af de mange oplysning- er, som findes på kort og i udklipssamlingen. Hvor meget en sådan teknificering af disse afdelinger vil koste, tør jeg intet sige om nu. Blot er jeg overbevist om, at år 2001 vil de metoder, som vi anvender nu, for længst være museale i sig selv.

Med hensyn til billed- og dokumentationsafdelingen er der i øvrigt at sige, at denne afdeling heller ikke har store og uløste problemer. Her vil blot efterhånden være behov for mere plads og mere perso- nale, kort sagt flere penge.

Apparater og udstillinger

For nogle år siden fik museet et lokale til en permanent udstilling af apparatsamlingen. Der vil næppe være behov for de store udvi- delser. Det ligger i sagens natur, at denne udstilling må være ret speciel og næppe nogen sinde vil komme til at henvende sig til et meget stort publikum. Men man bør naturligvis hele tiden bestræbe sig på at gøre den så attraktiv som mulig, bl. a. ved at gøre så man- ge af apparaterne bevægelige.

Større behov vil der sikkert være for at arrangere særudstillinger, der evt. kan starte på museet og derefter flytte rundt i landet og i

udlandet. Erfaringerne med museets Carl Th. Dreyer-udstilling har været meget opmuntrende. Foruden på Louisiana i Humlebæk, i Glostrup og i Århus har udstillingen siden november 1966 været vist i Paris, Rouen, Dieppe, Lissabon, Amsterdam, Bruxelles, Berlin, Düsseldorf, Oslo og Helsingfors, og den er endnu langt fra udsollet. Foruden at opfylde sit primære formål, at fortælle om Carl Th. Dreyer og hans film, har udstillingen også været med til at skabe kendskab til Det danske Filmmuseum i udlandet.

Filmforevisningerne

Museets udstilling er blandt de af vore aktiviteter, der retter sig direkte ud mod publikum. Men den mest centrale af disse aktiviteter er naturligvis forevisningerne af film. Et kunstmuseum viser sine malerier og skulpturer ved at stille dem frem. Vi præsenterer vore ved at køre dem gennem projektionsmaskinerne i museets biograf. I princippet kan man ikke se, at denne virksomhed, som den udøves nu, kan udvides stort. Med forevisning af ca. 200 forskellige film pr. år må museet siges at opfylde de krav, der kan stilles til os, både nu og i de kommende år. Dette betyder naturligvis ikke, at der ikke stadig skal eksperimenteres med forevisningsvirksomheden, og man kan straks pege på visse mangler, men de kan afhjælpes, uden at det ville koste de store beløb. Vi ville således gerne, således som vi tidligere gjorde det, kunne levere en eller anden form for trykt indroduktion til alle de film, vi viser.

Behovet for at udvide museets forevisningsvirksomhed ligger ikke i København. Derimod er det indlysende, at museet som det eneste danske filmmuseum også burde have mulighed for at kunne betjene det øvrige land ved filmforevisninger i en række filialer, gerne i samarbejde med de art cinemas, som nogle mener vil komme til at blomstre op ude i landet i de kommende år.

Og lad mig gentage, hvad jeg tidligere har sagt, naturligvis burde det være gratis at se museets film, ligesom det er gratis at låne bøgerne, og ligesom det er gratis at gå på Statens museum for Kunst og Nationalmuseet. Dette ville selvfølgelig betyde en nedgang i museets indtægter.

Men foruden at vise film på museet låner vi jo også film ud. Det er nok mere et emne til diskussion, om denne virksomhed skal fortsætte. Jeg skal ikke her gå ind i nøjere redegørelse for de mange problemer i forbindelse hermed, men blot nævne, at det kan blive en forudsætning for en eventuel aftale med filmproducenterne vedrørende erhvervelse af film, at disse film kun vises på museets egne enemærker. Det er således en erfaring, at de filmarkiver, der ikke udlåner film, men som kun viser dem på museet, altid har haft nemmere ved at få aftaler med producenterne end andre. Det mest lysende eksempel er La Cinémathèque Française. Med tendensen hos filmklubberne til i højere og højere grad at vise nye film kunne man forestille sig, at museet udvidede den bestående ordning med en række filmudlejere, der går ud på, at museet formidler lån af film, som findes i distribution, eller at klubberne selv skabte et distributionsorgan. Med hensyn til de ældre film kunne man forestille sig, at distributionen af disse blev overtaget af Statens Filmcentral eller af det audio-visuelle institut, eller, hvad man nu finder ud af, skal afløse SFC som distributionsorgan for audio-visuelle hjælpemidler til undervisning. Museet har basismaterialet, et AV-institut kunne fremskaffe kopier efter dette, sørge for de non-kommercielle rettigheder til filmene og distribuere dem til skoler, foreninger, klubber etc. Det er i hvert fald givet, at museet ikke fortsat kan udlåne film på den noget irregulære måde, som vi gør nu. Museet skulle fortsat have en samling, der i øvrigt skulle vokse, af film, som kan udlånes til studerende og interesserede, men udlånet af filmene skulle finde sted på en sådan måde, at filmene blev benyttet på museet. Museet burde have en slags study center, som de foreløbig kun har på Museum of Modern Art i New York, dvs. en afdeling med kabiner. I hver kabine skulle der være en viewer, hvori lånerne kunne se museets film og have lejlighed til at studere og analysere dem grundigt. For det er stadig ikke særlig realistisk at tale om et filmstudium, hvis de studerende ikke i bogstaveligste forstand har mulighed for at få filmene mellem hænderne. Man kan ikke seriøst analysere en film på grundlag af forevisninger af filmene i en biograf, uanset hvor mange gange man så end ser den samme film.

I øvrigt vil det gennembrud for video-tape, som er lige på trapperne, naturligvis fuldstændig revolutionere dette område. Måske burde museet overføre en række film på video-tape, og derefter udlåne disse tapes til de studerende på samme måde som biblioteker udlåner bøger og grammofonplader. Man kan nok se i øjnene, at der vil blive en masse problemer med rettigheder, men før eller siden vil det selvfølgelig blive lige så ukompliceret at have sin egen private

samling af film på video-tape, som det i dag er at have grammofonplader og bånd. Man vil kunne købe film på bånd, og kun de mest nærsynede inden for biografbranchen kan i dag tro, at den nuværende form for fremvisning vil blive bevaret.

Publikationer og forskning

Museet vil gerne kunne udvide sin publikationsvirksomhed, men man må have lov til at håbe, at forlagene efterhånden vil udgive mere og mere filmlitteratur (gerne i samarbejde med museet). Det ville nok være mere rimeligt, om museet brugte midlerne til en mere videnskabelig udgivervirksomhed. Foreløbig kan man jo ikke sige, at der på filmens område herhjemme er blevet ydet megen indsats på det videnskabelige område, der kan måle sig med den aktivitet, der foregår inden for de andre kunstområder. Det ville være en naturlig opgave for museet at have en filmvidenskabelig afdeling, der eventuelt kunne arbejde sammen med universitetet, og hvor man i første række kunne give sig i kast med de store områder blot inden for den danske film, som er helt uoplyste. Resultaterne af en sådan forskning burde naturligvis udgives.

I det foregående er skitseret en række af museets fremtidige opgaver. Alt efter temperament kan man afgøre med sig selv, hvor utopiske disse forslag er. Det er ofte lidet realistisk at beskæftige sig med fremtiden. Man må hellere arbejde ud fra frasen om, at fremtiden allerede er begyndt. De ideer, der her er luftet, er da heller ikke den rene science fiction. En lang række af forslagene kræver ikke en teknik, som endnu ikke er udviklet. De fleste kunne vi begynde at realisere i morgen, hvis der hos de bevilgende myndigheder var tilstrækkelig interesse for sagen og tilstrækkelig vilje til at gennemføre dem. Som tingene er nu, er museet som det meste andet herhjemme et resultat af de halve løsninger. Jeg har ikke her givet mig ind i mere detaljerede redegørelser for, hvad det ville koste at gennemføre disse forslag. Hvis der skulle være ministre, folketingsmænd eller andre med interesse for sagen og med magt til at gøre noget for museet, er jeg altid meget beredvillig til at bruge tid på at finde ud af, hvad det skulle komme til at koste. Men jeg kan ikke lade være med at bringe nogle tal sammen (hentet fra finansloven for 1969-70) for at belyse Museets økonomiske status i forhold til andre statslige foretagender. Museets tilskud var på 1.595.100 kr. (og herfra går ca. 250.000 kr. i indtægt). Statens Filmcentral fik 4.930.900 kr. (og tjente 1.070.000 kr.). Hvad angår fordelingen af Filmfondens midler henvises i øvrigt til »Kosmorama 90« (juni 1969, s. 129). Ser vi på andre museer ser tallene således ud: Nationalmuseet fik 21.500.000 kr. (og havde en budgetteret indtægt på 2.488.700 kr.) og Statens Museum for Kunst fik 5.812.500 kr. (og havde en indtægt på 100.000 kr.). Og hvorfor ikke også i denne sammenhæng gøre opmærksom på, at Det kgl. teaters tilskud var på 48.810.700 kr. (med en beregnet indtægt på 9.325.900 kr.). Og hvis vi skal se på fortræffelige formål uden for kulturministeriets område, kan vi i flæng nævne, at der blev bevilget 4.500.000 kr. til istandsættelse af kirker og 1.800.000 kr. til opførelse af nye. Til de kongelige haver afsatte man 5.400.600 kr. (med en beregnet indtægt på 81.200 kr.). Lad dette være nok, og lad enhver drage sine konklusioner.

Lad mig til slut gentage, for at det ikke skal blive glemt, at filmmuseet naturligvis, så snart det kan lade sig gøre af hensyn til statens finanser, bør anbringes på statsbudgettet i lighed med andre museer. Det har været udmærket at bruge af Filmfondens midler til at opretholde museet, men ingen ved, hvad der i fremtiden vil ske med disse midler. På et kan man imidlertid være ret sikker. De vil ikke blive større, og det er naturligvis helt uholdbart, at driften af et filmmuseum skal være afhængig af konjunkturerne i filmbranchen.

Og lad mig så slutte med en solid utopi. Hvad ville være mere nærliggende, end at lade en af det 20. århundredes store arkitekter (det skulle endda være muligt at finde ham i Danmark) bygge et hus til museet for de visuelle medier. Det er ganske vist endnu ikke gjort andre steder, men kunne vi ikke for en gangs skyld komme først. Når Alto kan lave et kunstmuseum til 20 millioner i Aalborg, kunne vi så ikke ofre det samme til et film- og TV-museum for hele landet. Det er indrømmet, at filmmuseet nu har bedre lokaleforhold end hidtil, men derfor kan man godt drømme om, at museet ikke altid skal indrette sig efter forholdene i et eksisterende hus, men kunne få et hus, der var bygget til museet. Man har hidtil fundet, at det var en mægtig god ide at placere museet sammen med institutioner, man fandt beslægtede, men hver gang har det vist sig, at interessefællesskabet ikke var særlig stort. I øjeblikket er det f. eks.

således, at filmskolen ikke benytter museet på anden måde (ved at låne film), end at det sagtens kunne ordnes på afstand fra hinanden. Og Filmfonden er et administrationskontor, hvis samarbejde med museet nok kunne klares pr. telefon. Hvis man fortsat finder, at museet er for lille en institution til at kunne gøre krav på sit eget hus, ville den mest oplagte løsning naturligvis være at placere det i bygning med det museum for moderne kunst, som vi slet ikke har herhjemme. Man kunne endnu nå at få et sådant museum placeret på Rådhuspladsen (som Erik Fischer fra Kunstmuseet engang foreslog i en kronik i »Politiken«), men ellers er der mange andre gode muligheder. Men nu er jeg nok havnet i det utopiske. *Ib Monty*

Betænkning om biografbevillingssystemet knebent flertal for bevarelse

Den 9. oktober 1970 udkom denne betænkning fra det 19 mands udvalg, som kulturministeriet nedsatte 2. marts 1966. Per Calum refererer.

I januar 1966 foreslog partierne venstre og konservative, at bevillingssystemet blev ophævet. Kulturministeren svarede, at han var i færd med at nedsætte et udvalg, der skulle undersøge mulighederne for en overgang fra bevillingssystem til en form for friere næring, og 2. marts 1966 var udvalget etableret med ialt 19 medlemmer, og efter 17 plenarmøder samt to møder i to nedsatte underudvalg foreligger betænkningen (nr. 582). Et flertal på 10 medlemmer foretrækker at bevare bevillingssystemet, mens de resterende 9 foretrækker at se bevillingssystemet afløst af en form for friere biografnæring.

I en kort oversigt redegøres der for bevillingssystemets udvikling, der orienteres om biografvæsen i andre lande (ialt 14, indsamlet af danske ambassader i de respektive lande), derefter følger en række statistiske oplysninger om danske biografer (antal biografer, antal stole, antal forestillinger, antal solgte billetter, benyttelsesgrad, billetindtægter, udgifter, overskud).

For udvalget har den afgørende faktor været hensynet til biografernes publikum, siges det i betænkningen. »Den ordning bør foretrækkes, der bedst kan fremme etableringen og opretholdelsen af et passende antal velbeliggende og velindrettede biografer med mulighed for at spille et alsidigt repertoire«.

Meningerne om dette har været delte. »En del af udvalgets medlemmer har fremhævet, at biografernes mulighed for at opretholde et alsidigt repertoire, hvor alle kategorier af film kommer frem, og ingen producenter eller udlejere bliver i stand til at holde andre uden for markedet, er afhængig af en bevarelse af bevillingssystemet, idet alene dette system kan sikre erhvervets udøvere den fornødne selvstændighed og uafhængighed i forhold til andre grupper i og uden for branchen«.

Modsat mener mindretalsgruppen, at bevillingssystemet bør ophæves, »da det i visse relationer kan have en hæmmende indflydelse på den ønskelige betjening af publikum, da det strider mod nutidige næringsretlige principper, og da hverken kulturelle, økonomiske eller andre hensyn taler for dets opretholdelse«.

Et af argumenterne for at etablere et bevillingssystem har været at sikre, at biograferne blev ledet af en mand med kunstneriske kvalifikationer, men erfaringerne viser, siger mindretalsgruppen, »at der i dag i mange tilfælde ingen mulighed er, for at systemet i denne henseende kan virke efter sin hensigt«. Gruppen mener ikke, at der efter en liberalisering af erhvervet vil være risiko for, at et færre antal kunstnerisk værdifulde film vil blive vist herhjemme, idet det skønnes, at der eksisterer et stadigt voksende publikum for kvalitetsfilm, og under fri konkurrence vil dette publikums interesser da naturligt blive tilgodeset på grund af konkurrencen. Og gruppen tilføjer, at dette vil ske »sandsynligvis også på steder, hvor det ikke er sket under det herskende bevillingssystem«.

Endelig har der i denne gruppe været enighed om, at erfaringer-

ne fra en lang række lande med fri næring, f. eks. Sverige, ikke giver anledning til at tro, at de kunstnerisk værdifulde film får ringere kår, hvis biografdriften frigives.

Om faren for etableringen af biografkæder, og at disse kan medføre en begrænsning eller indsnævring af repertoiret, er der enighed om, at det i loven bør sikres, at fri næring ikke fører til skadelige kædedannelser.

Tilhængere af fri biografnæring fremhæver yderligere, at bevillingssystemet formentlig har været medvirkende til, at der ikke i de senere år er iværksat nyt biografbyggeri »i det omfang, det havde været ønskeligt«.

Til slut gør tilhængerne af fri biografnæring opmærksom på, at der dog bør eksistere »visse regulerende bestemmelser«, som kan sikre uafhængigheden og selvstændigheden hos biografledere.

Over for dette argument siger tilhængerne af at bevare bevillingssystemet, at »en ophævelse af bevillingssystemet vil heller ikke løse problemet omkring det manglende byggeri af nye biografer«, og det siges at flere faktorer – høje grundpriser og enorme kurstab med deraf følgende meget store huslejer – stigende omkostninger overfor ringe indtjeningsmuligheder – gør det lidet attraktivt at bygge nye biografer. Også den tidsmæssigt dårlige udnyttelse af lokalerne medvirker til, at der ikke bygges nye biografer, siger tilhængerne af bevillingssystemet.

For bevarelse af bevillingssystemet er: inspektør Harry Andersen (Biografinspektørforeningen), direktør Holger Bach (Biografteaterforeningen for Købstæderne), filmoperatør Svend Åge Jørgensen (Film- og Forlystelsesfunktionærernes Forbund), direktør Axel Kjærgaard (Biografteaterforeningen for København og Omegn), direktør Ernst Klinker (Biografteaterforeningen for Provinsen), filminstruktøren Svend Aage Lorentz (Sammenslutningen af danske filminstruktører), direktør K. B. Lundberg (Foreningen af godkendte biografledere i Danmark), direktør Jørgen Nielsen (Biografteaterforeningen af 1960), borgmester Henning Rasmussen (Den danske Købstadsforening) og forretningsfører Viggo Svane (Dansk Folkeoplysnings Samråd).

For overgang til friere næring er: ekspeditionssekretær M. Bjerregaard Jensen (Handelsministeriet), direktør Erik Hauerslev (Filmfonden), ekspeditionssekretær Bent Hedemand (kulturministeriet), ekspeditionssekretær Hugo Jensen (kulturministeriet), direktør Hans Malmstrøm (M.P.E.A.A.-selskaberne i Danmark, udlejerne), direktør Flemming John Olsen (Foreningen af danske Filmproducenter), direktør Leo Schou (Foreningen af Filmudlejere i Danmark), borgmester Ove Weikop (Hovedstadskommunernes Samråd) og kontorchef W. Weincke (kulturministeriet).

Efter redegørelsen for de generelle synspunkter i de to grupper følger en redegørelse for specielle spørgsmål – betragtet dels med henblik på overgang til en friere form for biografdrift, dels ved en enklere revision af bevillingssystemet. Endelig følger udvalgets hele forslag dels til overgang til friere biografnæring, dels til revision af det bestående bevillingssystem.

I første tilfælde har interessen samlet sig om følgende spørgsmål: 1) hvem skal kunne drive biografvirksomhed?, 2) spørgsmålet om samdrift af biografer, 3) spørgsmålet om kapitalanbringelsen i biograferne, 4) beskyttelse af de hidtidige bevillingshavere og 5) enkepension og understøttelse.

I lidt anden formulering genfindes spørgsmål 1, 2, 3 og 5 i overvejelserne angående en revision af bevillingssystemet, og yderligere har udvalget overvejet følgende: Spørgsmålet om bevillingsmyndigheden, betinget bevillingsafkald og bevillingsafgiften.

Tilladelse til at drive biograf, hvad enten det nu sker under et revideret bevillingssystem eller under friere former, skal efter begge forslag gives af ministeren for kulturelle anliggender og ham alene (i den nugældende lov gives bevilling i nogle tilfælde af kulturministeren, i andre tilfælde af den stedlige amtmand). I forslaget til en revision bevares den gamle begrænsning for biograferne i den forstand, at »bevillingen gives til udnyttelse inden for et bestemt stedligt område«, mens denne indskrænkning er sløjft i forslaget til en friere biografnæring.

Ligeledes bortfalder (i forslaget om friere biografnæring) paragrafs 4, punkt 4 om at bevilling kun kan tildeles enkeltpersoner, der »skønnes at være i besiddelse af de nødvendige kulturelle og forretningsmæssige forudsætninger for at kunne lede den pågældende biograf på forsvarlig måde«.

Spørgsmålet om, hvorvidt der bør gives tilladelse til drift af flere biografer skiller også de to grupper. Mindretalsgruppen (for en friere biografnæring) foreslår, at der skal kunne gives tilladelse til maksimalt at drive tre biografer, mens tilhængere af bevillingssystemets bevarelse vil beholde den gamle lovs ord om, at der kun kan